

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Milana Podhrázkého a soudců Petra Mikeše a Jitky Zavřelové v právní věci žalobce: **P. B.**, zastoupený JUDr. Zdeňkem Svobodou, advokátem se sídlem Jednoty 1431, Sokolov, proti žalované: **Vězeňská služba České republiky, Věznice Ostrov**, se sídlem Vykmánov 22, Ostrov, o žádosti o osvobození od soudních poplatků a návrhu na ustanovení zástupce v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 21. 1. 2021, čj. VS-15060-3/ČJ-2021-800730, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 29. 4. 2021, čj. 77 A 33/2021-27,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.
- III. Žalované **s e** náhrada nákladů řízení **n e p ř i z n á v á .**

O d ů v o d n ě n í :

[1] Žalovaná v záhlaví uvedeným rozhodnutím uložila dle § 64 odst. 1 písm. e) zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o výkonu trestu odnětí svobody“), žalobci kázeňský trest umístění do uzavřeného oddělení na sedm dní s výjimkou doby stanovené k plnění úkolů programu zacházení, protože se při výkonu předchozího kázeňského trestu dopustil dalšího kázeňského přestupku spočívajícího v poškození dvou matrací.

[2] Rozhodnutí žalované napadl žalobce u Krajského soudu v Plzni a v průběhu řízení požádal o osvobození od soudních poplatků a navrhl, aby mu soud ustanovil zástupce. To odůvodnil svým pobytem ve vězení a vlastní invaliditou třetího stupně. Uvedl

konkrétně, že pobírá invalidní důchod ve výši 9 624 Kč *brutto*, přičemž je mu vyplácena částka 7 328 Kč. K osvědčení nedostatku prostředků navrhl, aby si soud vyžádal spis vedený v trestní věci u Okresního soudu v Chomutově, který obsahuje výměr invalidního důchodu, ústřížky pro příjemce důchodu, vyplněné prohlášení o nemajetnosti a usnesení soudu o přiznání nároku na bezplatnou obhajobu. Současně předložil lékařské zprávy dokládající, že trpí onemocněním páteře.

[3] Krajský soud usnesením označeným v záhlaví žádost o osvobození od soudních poplatků i návrh na ustanovení zástupce zamítl. Uvedl, že žalobce nepředložil žádnou listinu svědčící o správnosti jeho tvrzení, a to přesto, že je na základě plné moci zastoupen advokátem, který si musí být vědom náležitostí žádosti o osvobození od soudních poplatků. Svou důkazní povinnost žalobce nemůže přenášet na soud a požadovat, aby si relevantní důkazy obstaral sám (např. vyžádáním spisu jiného soudu), pokud jsou určité listiny objektivně v dispozici žalobce. Není žádný důvod, proč by žalobce nedisponoval výměrem invalidního důchodu, resp. proč by jej nemohl opatřit jeho zástupce. S ohledem na zastoupení žalobce advokátem ani nebyl důvod, aby jej soud dále k prokázání tvrzení vyzýval. I kdyby ale soud vycházel z tvrzení žalobce o výši invalidního důchodu (reálně je žalobci vyplácena částka 7 328 Kč), nebyl by důvod k vyhovění žádosti. Žalobce se nachází ve výkonu trestu odnětí svobody a jeho výdaje na ubytování, ošacení, stravu a lékařskou péči nese stát. Ani při zaplacení soudního poplatku by mu proto na základě jím uváděných skutečností nehrozila žádná bezprostřední újma. Ze stejného důvodu soud zamítl i návrh na ustanovení zástupce. Žalobce je navíc zastoupen advokátem na základě plné moci a soudu nepřísluší, aby tento soukromoprávní vztah nahrazoval svým rozhodnutím.

[4] Proti usnesení krajského soudu podal žalobce (dále „stěžovatel“) kasační stížnost. Nesouhlasí se závěry krajského soudu, které se týkají důkazní povinnosti, resp. důkazního břemene ohledně prokazování majetkových poměrů. K tomu odkázal na nález Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2020, sp. zn. II. ÚS 1866/20. Jak z tohoto nálezu plyne, stát nemůže náklady na uskutečnění práva nemajetného obviněného na pomoc obhájce přenášet na toho obhájce, který se v dobré víře ujal obhajoby. Nemajetnost není potřeba prokázat nade vší pochybnost, ale postačí, plyne-li ze všech indicií předložených obviněným nebo zahrnutých ve spisu. Tyto závěry jsou podle stěžovatele aplikovatelné i ve správním soudnictví. Pro nemajetné osoby je obtížné si obstarat listiny k prokázání nemajetnosti a příliš formalistický přístup soudu může zasáhnout samotnou podstatu práva na obhajobu. Napadené usnesení je v rozporu s daným nálezem, neboť krajský soud formalisticky přenesl náklady na uskutečnění práva nemajetného klienta na advokáta. Indicii o nemajetnosti představuje v nyní posuzované věci dřívější rozhodnutí o přiznání nároku na bezplatnou obhajobu a obsah spisu Okresního soudu v Chomutově, který si měl krajský soud vyžádat. Stěžovatel je invalidní důchodce, je proti němu vedeno exekuční řízení a jeho majetkové a zdravotní poměry mu neumožňují stotisícové dluhy řešit v insolvenčním řízení. Exekucí nepostižený zbytek invalidního důchodu nepostačuje k úhradě nákladů řízení. K opatření výpisů z veřejných evidencí by potřeboval další finanční prostředky. Není povinností advokáta, aby poplatky za tyto výpisy hradil, jak naznačil krajský soud.

[5] Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

pokračování

[6] Nejvyšší správní soud přezkoumal důvodnost kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů. Neshledal vady, k nimž by musel podle § 109 odst. 4 s. ř. s. přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[7] Kasační stížnost není důvodná.

[8] Relevantní právní úpravu pro nyní posuzovanou věc představuje § 36 odst. 3 věta první s. ř. s., dle kterého *účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků*“ a § 35 odst. 10 věta první před středníkem téhož zákona, dle kterého *navrhovatel, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát*.

[9] Nejvyšší správní soud považuje za nutné připomenout, že účelem institutu osvobození od soudních poplatků je ochrana práv účastníka řízení, pokud by mu mohla vzniknout vážná újma na jeho právech v důsledku nedostatku finančních prostředků, který by mu v důsledku neschopnosti zaplatit soudní poplatek bránil účinně chránit svá práva v řízení před soudem. Smyslem tohoto institutu není kompenzovat navrhovatel (žalobci) finanční zátěž spojenou se soudním řízením, ale zajistit přístup k soudu. Navrhovatel žádající o osvobození od soudních poplatků proto musí v první řadě osvědčit, že jsou v jeho případě splněny zákonem stanovené předpoklady. Důkazní břemeno o tom, že jsou shora uvedené předpoklady splněny, nese navrhovatel (viz usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 24. 8. 2010, čj. 1 As 23/2009-95, č. 2163/2011 Sb. NSS, a usnesení NSS ze dne 25. 1. 2005, čj. 7 Azs 343/2004-50, č. 537/2005 Sb. NSS). Bylo proto primárně na stěžovateli, aby předložil listiny prokazující jeho osobní, majetkové či příjmové poměry.

[10] Dále je třeba zdůraznit, že krajský soud nezaložil napadené usnesení pouze na závěru o neunesení důkazního břemene, ale současně také uvedl, že i kdyby stěžovatel tvrzené příjmy doložil, od soudních poplatků by jej neosvobodil, jelikož mu z invalidního důchodu zbývá dostatek finančních prostředků k úhradě soudního poplatku. Jinak řečeno, závěr krajského soudu týkající se neosvobození stěžovatele od soudních poplatků stojí na dvou samostatných důvodech (nenaplnění povinnosti stěžovatele tvrdit resp. osvědčit své poměry na straně jedné, a na straně druhé dostatečná výše prostředků, pokud by soud vyšel ze stěžovatelem tvrzených skutečností). V tomto ohledu však nelze přehlédnout, že stěžovatel v kasační stížnosti zpochybňuje jen závěr o neunesení důkazního břemene a ve vztahu k nemajetnosti samotné pouze obecně opakuje, že má nedostatek finančních prostředků, aniž by (ačkoliv navíc zastoupen advokátem) přednesl jakoukoliv argumentaci zpochybňující konkrétní závěr krajského soudu o dostatku finančních prostředků. Zcela obecné tvrzení stěžovatele o tom, že má stotisícové dluhy, nijak nereaguje na konkrétní závěry krajského soudu, který v návaznosti na samotným stěžovatelem uváděnou částku invalidního důvodu, která je mu pravidelně vyplácena (7 328 Kč), dovodil, že ani v tomto ohledu není naplněna podmínka nedostatku prostředků podle § 36 odst. 3 s. ř. s. V této souvislosti nezbyvá než připomenout, že smyslem kasační stížnosti je reagovat na závěry napadeného rozhodnutí krajského soudu (srov. např. usnesení NSS ze dne 30. 6. 2020, čj. 10 As 181/2019-63, č. 4051/2020 Sb. NSS). Neuvedl-li stěžovatel, z jakých konkrétních důvodů citovaný závěr krajského soudu nemůže obstát, nepřísluší kasačnímu soudu za stěžovatele takové argumenty domýšlet.

[11] Přestože je tedy z výše uvedeného zřejmé, že stěžovatel úspěšně nezpochybnil jeden ze samostatných závěrů, na nichž je napadené usnesení krajského soudu ve vztahu k neosvobození od soudních poplatků postaveno, považuje kasační soud za vhodné ke kasační argumentaci stěžovatele týkající se neunesení důkazního břemene, upozornit na to, že stěžovatel vychází z odkazu na výše již zmíněný náleze Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1866/20, který se sice týká otázky ustanovení zástupce (nevyhovění žádosti o ustanovení konkrétní osoby zástupcem), nicméně stěžovatelem citovaný obsah nálezu spíše svědčí tomu, že stěžovatel měl ve skutečnosti na mysli náleze sp. zn. II. ÚS 1411/20 vydaný téhož dne. Nejvyšší správní soud k tomu podotýká, že závěry týkající se práva na bezplatnou obhajobu v trestních věcech nejsou bez dalšího přenositelné také na otázku osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce v soudním řízení správním, které představuje svébytnou právní úpravu. Rovněž z ústavněprávního hlediska mají oba instituty rozdílné kořeny a význam (obrobně srov. rozsudek NSS ze dne 5. 12. 2019, čj. 9 As 317/2019-28). Výše uvedený náleze sp. zn. II. ÚS 1411/20 se navíc týkal značně specifické situace, neboť se jednalo o trestní stíhání zahájené s mladistvým sirotkem pocházejícím ze segregovaného a marginalizovaného prostředí, který dosáhl jen základního vzdělání a dlouhodobě vyrůstal v dětském domově. Nepobíral žádný důchod ani dávky státní sociální podpory a obstarat jakékoliv úřední potvrzení o svém majetku pro něj bylo podle Ústavního soudu téměř nemožné. O takovou zcela výjimečnou situaci se však v případě stěžovatele zjevně nejedná.

[12] Lze dodat, že ve vztahu k závěrům, které krajský soud učinil k zamítnutí návrhu na ustanovení zástupce, stěžovatel žádné námitky nevznnesl.

[13] Nejvyšší správní soud s ohledem na výše uvedené shledal stěžovatelem uplatněné námitky nedůvodnými, a kasační stížnost proto dle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. zamítl.

[14] O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl v řízení úspěch, a právo na náhradu nákladů řízení proto nemá. Žalované náklady nevznikly, proto jí soud náhradu nákladů řízení nepřiznal.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 30. června 2021

Milan Podhrázký
předseda senátu